

GAZET'A TRANSILVANIEI.

Gazet'a esse de 2 ori: Mercuria si Duminica, F6ies, candu concedu ajutoriele. — Pretiulu: pe 1 anu 10 fl. pe 1/4 3 fl v.a. Tieri asterne 16 fl. v. a. pe unu anu s6u 40 doicleeri, or 3 galbini mon. sunatoria. Se prenumera la postele c. r., si pe la DD. correspondenti. — Pentru serie ad. cam 10 vorba mari s6u mici inserate se ceru 8 cr. Tacs'a timbrala e 30 cr. de fiacare publicare. Faradepunerea acestui pretiu inainte nu se voru mai primi publicari.

Nr. 56.

Brasiovu, 29/17 Iuliu, 1865.

Anulu XXVIII.

MONARCHIA AUSTRIACA. TRANSILVANIA.

Partitele in diet'a Croatiei si a Slavoniei.

Acum ca niciodata politiciii si publicistii numesou Croatia si Transilvania la unu locu si tragu paralela intre referintiele acestora catra imperiului intregu si catra Ungaria in specie. Tocma pentru ac6sta credemu si noi, ca a venitu tempulu, in care se cuvine ca se ne ocupamu de viitor6a dieta a Croatiei ceva mai multu ca de a vreunui regatu s6u principatu micu din fundulu Germaniei.

Croatia, Slavonia cu Dalmatia cu totu nu are nici su prafaci'a si nici poporimea Transilvaniei, pusetiunea inse geografica a aceluor tieri care tote porta nume de regate, este de o nemarginita importantia pentru monarchia austriaca. Transilvania e acea fortareta infricosiata, din care unu beliduce genialu e in stare a domina preste oampniile Ungariei pana la Pest'a, preste intinsele siesuri ale Galitiei cum si preste principatele romanesci si a striga de pe oulmea muntiloru: trema Bizantio. Cele doua regate slavone si Dalmatia slavo-italiana sunt murii aparatori pe care poti insira paduri de baionete spre a infrunta pe oricare domnitoru dela Bizantiu s6u dela marea adriatica ce s'ar inerca se strabata mai inc6ce cu bratiu armatu. Pamentulu Croatiei si alu Slavoniei este mai manosu deoatu alu Transilvaniei, eara Dalmatia este mai saraca. Intr'aceea locuitorii aceluor tieri se afla in mai multe privintie totu asi6 ne'ndestulati si nefericiti ca si noi, caus'a neindestularii loru purcede mai vertosu din stangacea loru pusetiune politica si din cumplit'a sfasiere in partite. Locuitorii Croatiei sunt mai toti r. catolici, din contra ai Slavoniei in maiortatea loru gr. resariteni. La ambele parti confesiunea mai trece inca totu de identica cu nationalitatea. Boierii fruntasii ai Croatiei facu o partita tare magiara si pretindu unirea reala cu Ungaria. Fruntasii locuitorilor din cele 12 regimente granitarii sunt parte mare germanisati, in catu nu le-ar pasa deca Croatia s'ar preface si in provincia strinsu austriaca, s6u adica germana. Capital'a Agram (Zagrabia) cam de marimea Sibiuului, inca este atatu de tare germanisata, in catu de es. acolo numai teatru nemtiescu se pote tien6, eara orasiulu Fiume (portofranco) la marea adriatica e sfasiietu in patru partite, croata, magiara, italiana, germana. Cu tote acestea rupturi si sfasiieturi partit'a nationala si totuodata autonomista inca este atatu de numerosa, in catu se pote considera, ca intrece pre tote cealalte computate la unu locu; din nenorocire inse acesta partita nationala n'a fostu condusa pana acum de o politica bine calculata, ci numai de fanatismulu nationalu, cu care te poti emancipa in nisce momente bine venite, niciodata inse cu ajutoriulu fanatismulu nu te vei si organisa nici vei statu legi salutarie. Fanatismulu a stricatu si slavo-croatiloru forte multu, multu. Tocma pentru ac6sta monarchia intr6ga este curiosa de a ved6, in ce modu se voru grupa si forma partitele politice in diet'a cea mai deaprop6e a Croatiei, pentruca in diet'a din an. 1861 domina in ac6sta privintia o confosiune spaimentat6re, in catu mai nimeni nu scia, ce se al6ga din partitele acelei diete, de aceea si trebui se vina treb'a la spargerea ei.

Dea cerulu ca slavo-croatii inca se fia invatiatu ceva din trecutu; celu pucinu diarele loru isi implinescu datorint'a indemnandu pre nou alesii deputati, ca se vedea fiacare de timpuriu care de ce partita voiesce a se tien6 dupa convictiunea sa, pentruca dupace deschiderea dietei se mai amana pana in 17 Augustu au timpu de ajunsu atatu spre a'si mai stempera ferv6rea patimeloru, catu si spre a se forma in partite. Earu diariulu „Domobran“ temenduse totusi ca deputatii se nu m6rga earasi nedisciplinati la dieta, le aduce aminte de impregiurarea tragicomica din diet'a dela 1861, intru care se numera atatea partite cati si deputati si unde la mai multe cestuni cerea cate optuieci insi cuventulu. Acelasi diariu r6ga si conjura pre deputati, ca se se tiena cu tote

braciele de autonomi'a castigata in anii 1848 si 1861; eara cu Ungaria nu cumva se pasi6ca dela uniunea personala mai departe, ci se 'si ia sam'a prea bine, ca scopulu magiariloru este a preface tierile aoelea in comitate unguresci cum si a duce lucrulu acolo, ca incetu cu incetulu numele de croatu se se dea cu totulu uitarii. Eata inse cuventele acelu diariu oroatu:

Croatii de candu s'au despartitu de Ungaria se facura poporu autonomu, numele loru e numitu pretotindenii, limb'a loru se desv6lta, limb'a croatica ca ofici6sa s6u limba a afa-ceriloru domnesce si in cercurile mai inalte; croatii au tribunale judecatoresci proprii pana in instantiile cele mai inalte, la care se afla in functiune numai fii de ai tierii, eara platile loru se tragu in folosulu familiiloru croate, in alu fetitiloru si veduveloru de aoeasi natiune; diarele resaru si se imultiescu, asemenea se tiparescu si carti in limb'a croatica, propasirea nationala sia deschisu calea, reuniuni croatice se intocmescu in tote direptiunile activitatii omenesci, si este pe apr6pe de a se funda inca si o universitate si o academia de sciintie. Deci deca cumva Croatia s'ar supune earasi Ungariei, atunci din tote acestea se va intempla tocma contrariulu. Atunci instantiile cele mai nalte ale auctoritatiloru publice voru fi magiare, eara limb'a croatica cu incetulu va dispar6, pentruca cea magiara o va coti (impinge) la o parte. Functiunile publice (deregatoriile, posturile) se voru da numai magiariloru, s6u cea ce va fi si mai reu, renegatiloru; advocatii tierii isi voru perde pana pentru necun6scerea limbei unguresci; literatur'a va decad6, propasirea materiala va fi retienuta, impededata prin intrecurmarea culturai poporului etc. „Deci,“ incheie acelu diariu, „a pasi la uniune reala cu Ungaria, in-s6mna a lega tote arteriile vietii politice ale poporului croatu, ceea ce nici unu deputatu cu simtiu de on6re nu o va face.“

Este interesantu a priveghia, in ce modu se voru desv6lta unele idei ca acestea in insasi diet'a Croatiei si cu ce rezultatu. Diet'a Ungariei dechiarase in 1861, ca ea lasa pe sam'a Croatiei o f6ia (pagina) alba in istori'a timpului nostru, pentru ca Croatia se scrie pe aoea orice va afla ea cu cale, adica s6u unirea cu Ungaria si tramiterea de deputati la diet'a unguresoa, precum a fostu pana in 1848, s6u trece-re la Austria propria, adica incorporarea in senatulu imperialu. In totu casulu situatiunea de facia a Croatiei este cu atatu mai critica, cu catu soimu de alta parte, ca Dalmatia pe care croatii o pretindu pre temeulu dreptului istoricu ca parte constitutiva a regatului triunitu (dreieiniges K6nigreich) a tramisu deputatii sei din capulu locului la senatulu imperialu, eara la diet'a din Agramu nu au voitu a tramite. Intru ad6veru cine va mai deslega si aoea incur6atura croatica va merita de a fi renumeratu intre genii din secululu nostru; dioemu a o deslega, pentruca a o tai6, este cu totulu altu ceva. Intr'aceea pana acum toti incercatorii de a deslega o cestune cum e si ac6sta s'au intorsu mai multu totu in cate unu cercu vitiosu, s6u in cate unu labirintu, din care n'au mai fostu in stare de a mai esi in vreo parte.

Tard'a 19 Iuliu. Atentiune. Recunoscemu cu toti filosofii vechi si moderni semnificatiunea optimismulu combatutu fara cruciare in Nr. 52 alu Gazetei, si totu deuna data scimu, ca elu fia si in politica, ca ori care extremu, in sene e unu curatu escesu; inse bene se luamu amente, ca nu cumva prin incercarile n6stre de alu moder6, se-lu desradecinamu inainte de a ise substitui altu ceva mai bunu, ca-ce la unu atare templare e forte usiora recaderea in cealalta alternativa diametralmente opusa. Si noi marturimu in cugetu curatu, ca nu amu ved6 voliosi pre conationalii nostri descendiendu de pre inaltimea convictiuniloru sale, inainte de ce aru fi ascurati de vre unu fusitelu midilociu, pre care se p6ta st6 fara cutremuru, ci amu mai vr6 se remania in pusetiunea sa de pana acum, de si se bot6sa ac6st'a a n6stra volientia de

optimismu politicu, ca-ce dupa parerea noastră într'unu optimismu luat in intielesulu acést'a este credintia, este pasiune, este viatia, candu din contra cealalta alternativa e riulu abatu dela adeveratulu seu curau, e torentele ce strica, sparge, smulge si desraderinea ori ce stimulu de a mai conlucrá la scopulu nesuintieloru natiunali si patriotice. Inse se lasamu de una parte teoriile si se spunemu curatu, ca facia cu scaimbarile celea mari politice ce se pregatescu a ne inundá de una data, dupa tóte cate ni-s'au descoperitu pana in momentulu de facia, credemu, ca aru fi una calamitate natiunale a pierde din ochi faptele complenite, diplom'a din 20 Octobre 1860, articlii dietali din 63, 4, prin cari ni s'a proclamatu natiunalitatea, ni s'au receptu confesiunile, si s'a recunoscutu oficiositatea limbei, credemu ca aru fi mai multu de catu unu desastru a nu mai pune pondu pre rescriptele regesci, prin cari tote acelea s'au sanctiunatu, si pre una noua diploma, care va avé se regulese referintiele tierisiórei nóstre catra monarchia, buna óra pre cum le veduramu regulate prin diplom'a Leopoldina, ca-ce acestea au se remania dereptulu nostru istoricu, si au se formese terenulu lupteloru nóstre in ori ce impregiurari, de unde vomu avé se purcedemu numai inainte, ér' a ne retrage nu ne este ertatu nece macaru unu pasiu, chiaru si candu amu admite ipotes'a, ca alesii nostri voru avé sortea fatala de a cadé in lupt'a venitória facia cu aceli factori ai legelatiunsi mai deaprópe, cari si-aru propune a se usitá de influinti'a exercitiului viatiei parlamentarie, si numerulu castigatu prin arte si favóre, spre a culege cu superbia fructele invingerei unui egoismu natiunalu, si a nu luá in nece una privire adeveratele interese ale patriei comune si ale natiuniloru conlocuitorie. Una atare cadere de se ar' si templá va fi de securu mai pucinu deonoratória, si cu mai multa consolatiune, de catu aceea ce ne ar' aduce una desbinare fatala, séu si cautare la interesele nóstre private. Cu acestea cugetu, ca e explicatu de ajunsu optimismulu nostru, celi chiamati si cu cunoscintie diplomatice pasiesoa pre terenulu diurnalisticeii, pana candu inea nu e tardiu luminesc, situatiunea in catu se póte, si coréga smentele de cumva sunt in politic'a noastră traditionala, nu se téma de fabulos'a rola a Casandrei, ca-ce cuventele de auru in tempuri grele castiga intrare in tóte anemele nestricate, cam dupa cum dice proverbialu „Clef d'or onore toutes les portes.“

Brasiovu 29 Iuliu. Alalta eri dupa amédia 'si luara inceputulu festivitatile cele prenumciate. Cam pe la 5 óre sosira mai multi puscatori la semnu din societatea dela Bucuresci, care inea erá invitata. Intre acestia venira si vie-o captiva romani de peste Carpati cá membrii ai acelei societati, care in Bucuresci póta numele de „internationala“, intre cari si presiedintele onorariu alu acelei societati b. Sc. G h i c a. — Spre a intimpiná pe unii din acesti óspeti esi inainte primariulu societati de datu la semna din Brasiovu Fr. Wächter in fruntea mai multoru membrii si in Blumana salutá pe óspeti in numele reuniunii, ér' in numele óspetiloru multiami Gustav Rietz, unu venatoriu, cu asemené focu pentru caldurós'a primire, la care luá parte si o cununa de dame si domnióre, care le presentara in onóre unu buchetu de flori de marime gigantica, pentru care primira unu vivatu intreit. De aci se luara la braoie si intrara in cetate precedati de flamura, ér' sér'a o petrecura in oas'a de datu la semnu, care se redicá spre scopulu reuniunii s. Brasiovene.

Eri pe la 7 óre se primira membrii reuniloru de datu la semnu din Mediasiu si Sibiu cu asemenea cordialitate si sér'a tienia petrecere sociala.

Adi desu de demanétia pela 7^{1/2} óre se adunava toti membrii societati la primariulu seu din Brasiovu, de unde procesera in marsiu solenu la cas'a reuniunii si pela 10 óre se incepura deprinderile de datu la semnu. Totu astadi si mane demanétia se astépta reuniunile de cantareti. — Era fromosu a vedé, cum venira prin piati'a membrii societati internationale din Bucuresci dela Nr. I, su flamur'a sa cu tricolorulu Romaniei si cu presiedintele loru Beisade S c a r l a t u G h i c a, si cu fostulu min. Racovitia, primulu in costumu de venetori antici si alu doile in costumu modernu de venetoriu, si se intrupara cu cei de aici, procedendu la locul semnalizarii. Aici ajungundu tienù Fr. W ä c h t e r, presied. societati de aici o cuventare de deschidere, in care 'si aratá speranti'a, ca cei ce voru pusca in locurile negre, voru fi gata totuodata a se lupta si pentru aperarea tieriei sale, candu va cere necesitatea. — Unu membru bucuresceanu ei respunse si i dede unu pocalu de argintu cá presentu, implutu cu vinu de aici patrioticu, bendu pe de diumetate si unulu si altulu din elu. — Acum decurgu darile la semnu. —

In diu'a de 27, candu se primira Bucuresoenii tienù si corpulu oficiriloru alu garnisónei de aici, regimentulu de infanteria Mazzuchelli, eseroitiulu seu de datu la semnu, la care fura invitati si din civili; d. colonelu c. Westphalen, oomandantulu de statiune si d. maioru Gustav Lorenz, oomandantulu de batalionu surprinsera pe óspeti cu portarea cea delicata si amicabile. — Sér'a la Nr. I se aflá reuniune cu musica pana catra mediulu noptii.

Cartisiór'a. Vineri in 9/21 Iuliu pela amiadi s'a intemplatu aici unu focu infricosiatu, care ajutatu de unu ventu dela resaritu au prefacutu in cenusia 250 de case cu tóte alte cladiri economice! Eu cá martora oculatu asiú poté descrie tóte de amenuntulu déca nu vau venitu dintr'altu locu descrierea (asteptamu). Atata totusi nu trecu cu vederea nici acum, ca tetiunarii sunt aflati: patru copii, luandu lemnusie de aprinsu, au facutu focu in siura, unde era unu caru incarcatu cu fenu si deaci s'a escatu foculu.

Parintii, si casnioii se inchida cu mare grija aprindiórele si cu diece chei, si se ocupe pe copii catu de mici cu jocarii si cu lucruri de sém'a loru, ca ei nu potu fi inertii si si iscodescu apoi ei lucruri, cari adese nascu cele mai mari pericole! — I. N.

De lunga Mirlau 22 Iuliu. Cá unu suplementu la „Icón'a scóleloru elementarie“ póte servi starea acestora si prin cetatile mai insemnate ale tierii, ca Dómne! pucinu se interesésa respectivii de scóla! In continuarea calatorieii ajungundu in Alb'a Iulia cercetaiu mai multe si intre altele din intemplanare vediu intr'unu podu de casa puse nesce bucate ne imblatite. Intrebai pre unu omu: ce casa e aceea? Si sciti ce mia respunsu? — Acést'a Dle e scól'a unitiloru! — Scóla?! Dar' ale cui sunt bucatele asiediate in podu? Mi respunse cu suspinu: Chiaru ale Dlui protopopu, care e si directoru alu scólei!

Dsa lucrandu in contra cerculariului metropolitanu din 30 Iuniu 1865, in locu de a o asecura in contra focului, o imple cu grau, cá mai usioru se se póta aprinde! Fromosu esemplu: curtea aria, institutulu maieriste si docentele vigitoriu de siura!

Gradina scólei e mai tóta inchisa cu stoboru nou, fapta demna de lauda, dar' stete multi ani desgradita in cea mai mare desolare. Si óre cu ce bani? Precum audii dela alti omeni, din banii, ce s'au castigatu in Fauru a. c. prin tienia unu balu fromosu. Unu acatiu talianduse s'a dusu intregu in curtea Protei, cu tóte ca s'a tienia de beneficiulu scólei, celei lipsite de lemne. — Ce se atinge de invetiamentu, apoi intre altele catechisati'a nu s'a tienia, visitarea si cercetarea scólei inea se intemplaná fórte raru, mai de locu nu, lipsindu totu una data si inspectorulu civile. — Control'a nu se póte de ajunsu recomanda pentru scóle, ca altu feliu se stingu! —

Catu pentru gr. or. ei stau mai bine cu scól'a si sunt demni de lauda, inse si aci este ceva de amentitu, ca precum me incunoscintiai de catra unii si altii s'ar portá unu procesu cu D. directoru, fienduca se a reintorsu invetiatur'a numai la Abcedariu si s'ar fi opritu unii prunci cá se nu cante in beserica; procesulu acesta se póta acum de doi ani fora de nece una decisiune. — Unu calatoriu.

BUCOVIN'A: Suptu titlulu: „Privire rapede preste trei sute trei-spre diece din proprietatile asia numite mosiile monastiresci, din carile s'a formatu maretulu Fundu Relegiunariu alu bisericiei dreptcredintióse resaritene din Bucovin'a, facuta dupa adeverintie autentice, s'au urice prin Arone Pumnulu, profesoriu de limba si literatura romana la gimnasiulu plinariu din Cernauti. Preutiulu 1 fl. 30 cr. Cernauti 1865, in tipografi'a si cu edatura Dlui Rudolf Eokhardt“, publica „Fóia societati“ pentru literatur'a si cultur'a romana in Bucovin'a important'a scriere de susu, pe care o recomandamu caldurosei inbraciosiari, de si e ea deajunsu recomandata prin important'a obiectului celu tractésa, si de care are lipsa a sci totu romanulu. Cuprinsulu opului e pe scurtu acesta: 1. Introducerea; 2. consemnatiunea celoru 23 de monastiri, ce au esistatu in Bucovin'a dimpreuna cu proprietatile avute, cu data uriceloru de daruire, de schimbu si de cumparatura, si cu numele daruitoriloru; 3. numele barbatiloru, cari au daruitu proprietati la monastirile din Bucovin'a; 4. numele acelor barbatii, cari au intemeiatu vreuna monastire in Bucovin'a, si monastirile intemeiate de dingsii; 5. proprietatile, carile se afla astadi in stapinirea fundului relegiunariu din Bucovin'a; 6. proprietatile, carile nu se mai afla in stapinirea Fundului si 7. starea fundului relegiunariu alu bisericiei dreptcredintióse din Bucovin'a; cheltuelele si veniturile aceluia pe restimpulu dela 1 Noembre 1863 pana la 31 Dec. 1864 si isvórele venituriloru lui. Ecce si une cuvinte din

preuventarea D. autoru Arone Pumulu: „Asta privire preste mosiile Fundului Relegiunariu din Bucovin'a se da publicului in mana, mai anteu pentru insemnatatea cea mare a obiectului, ce se cuprinde intr'insa; ca-ci ce lucru pôte se aiba pentru noi interesu mai mare, decatu proprietatile acelea, din earile se sustiene tóta biserica nóstra, totu clerulu, si toti deregatorii bisericesci, dela capulu bisericeii si pana la celu mai de pre urma scriitoriu, si sierbitoriu alu bisericeii; din carele este indiestrata si se sustiene una mare parte de scóle si de asiediaminte de cultura, (precum: Institutulu teologicu din Cernauti, la gimnasiulu plinariu din Cernauti doi profesori de limb'a romana, si doi catecheti; seminariulu din Cernauti; gimnasiulu plinariu din Suceav'a; scóla normala si preparandala natiunala din Cernauti, scóla reala plinaria natiunala din Cernauti; scóla de dascalie din Cernauti, unu catechetu la scóla de fete din Cernauti, scóla normala natiunala din Siretu; catechetulu dela scóle normale din Suceava; 55 de invetiatori triviali, ajutórie la 72 de scóle triviale; infiintiarea de scóle pe unde nu sunt inca, neci se afla midilóce spre infiintiarea lor; pensiuni la mai multi profesori triviali si la veduve de ale lor, s. a. s. a.). Eata dara, ca tóta viétia nóstra relegiósá, morala, spirituala, natiunala, sciintiala se sustiene din acele proprietati; eata, ca tóta desvoltarea si cultivarea nóstra relegiósá, natiunala, spirituala, sociala se ajuta si se nainteasa numai prin „Fundulu Relegiunariu,“ formatu din proprietatile insemnate, in asta carticica: deci cine ar' puté fi cu anima atatu de impietrita, si atatu de nepasatoriu pentru fintia sa si pentru desvoltarea si nobilarea aceleia, care se nu doréscá fierbinte din adenculu sufletulu séu, cá se cunósca mai deaprópe acestu isvoru nesecavaru alu ferioirii sale, acestu sustiitoriu si inaintatoriu alu vietiei sale relegiósé, morale, natiunale, alu ferioirii sale celei adeverate, ba chiar' alu esistintiei sale? cá asia, cunoscundulu selu scia si apará de intemplari neprevedinte, stricatiósé, se scia a'lu si inmulti, si folosi dupa ouviintia pururea!“

— La acéste adaugemu dupa „Concordi'a“ urmatórele: Dlu Amvrosiu Demitrovitia, concipistu la comitetulu dietei de Bucovin'a, redactorele diurnalului societatei romane de Cernauti, in 13 Iuliu lu 11 óre a. d. m. fece disput'a publica pentru primirea laurei de doctora in ambele drepturi. D'intre tesele susceptute, cu bucurie vedemu unele ce se referescu chiaru la cestiunile pendinti a le presentelui, desolinitu la cest. nat. rom. anume dlu Dr. sustienú între altele: Jurisdictionea consulara in principatele dunarele nu convine cu autonomi'a acestoru tiere, intemeiata pe dreptulu ginteloru. — Infiintiarea unei academii juredice in Bucovin'a e la tempulu seu. — Constitutiunea besericeii orientali da mireniloru o inriurintia in afacerile de administratiune si disciplina, i eschide numai dela dogme si rituale. — E la timpulu seu a intreprinde o revisiune a codicelui civile austriacu.

— „Familia,“ in Nr. 3 a publicatu portretulu dlui Cipariu ér' in Nr. 4 portretulu domnisiórei Elisa Circa. Totuodata mai amintimu cumca esemplare complete se afla din inceputu. Pretiulu pentru Iun—Dec. 3 fl. 50 cr. a. a.

Telegramu. Vien'a 27 Iuliu. In ouventulu de tronu la incheiarea sen. imp. se esprimá recunoscienti'a pentru activitatea sen. imp. aruncanduse o reprivire preste proiectele de legi resolvate.

Susutienerea pacii europene va fi si pe viitoriu cea mai seriósá incordare a regimului.

Mai. S'a imp. in cointielegere cu Mai. S'a regele Prusiei se voru nevoi a mediuloci o astufeliu de resolvire a cestiunii Schleswig-Holsteineane, care corespunde atatu intereseloru intregi Germanie catu si pusetiunii Austriei in federatiunea germ.

Temeiuri importante ceru o iutetita onchiamare a reprezentantiloru legali din partile orientale ale imperiului. Se afla o incordare aprofundata, cá o pertractare comuna a drepturile, oblegatiunile si intereseloru comune totoror tieriloru se unésca in celu mai deaprópe venitoriu cu o legatura tare tóte popórele imperiului; acésta incordare si are radacin'a s'a in cunósccerea conditiuniloru de viatia ale monarchiei, in amórea fidela si in alipirea catra tronu si catra intréga patria si cu ajutoriulu lui Ddieu in scurtu se va da cá o fapta cu succesu in placuta cu noscienti'a.

II. Telegramu. Vien'a 29 Iuliu. Franciscu br. Reichenstein a trecut in stare de odihna. Generalulu de caval. contele Franciscu de Haller e denumitu conducatoriu cancelariei aulice transilvane. — Conte Belcredi e denumitu ministru de statu si caval. de Schmerling presiedinte alu supremei curti judecatoresci, séu de casatiune. —

Vien'a 18 Iuliu. Eri.tienú supremulu tribunalu reg. transilvanu a dóua siedintia si eu credintiosu promisionei mele nu intardiu a impartasi publicului celea ce putui afla despre cele intemperate in siedinti'a acésta.

De celu d'antaitu obiectu alu afaceriloru sale avú a doua sied. denumirea celoru doi secretari inca nedenumiti, a directorulu oficiulu de manipulasiune, a celoru doi adjuncti ai directorulu — unulu archivariu si altulu protocolistu — si a celoru patru cancelisti sistemisati pentru densulu.

Din denumirile persóneloru la posturile prementionate ne amu convinsu cu mare placore si cu deplina indestolire, ca gremiulu supr. tribunalu regiu transilvanu ei jace intru adeveru la anima strict'a observare a legiloru din anii 1863 si 1864 privitóre la egal'a indreptatire a natiuniloru transilvane si a limbiloru acelora.

A cercatu adeca acela a fi dreptu catra fiacare natiune transilvana si a pune fundamentu posibilitatei, de a intrebuintia limb'a fiacareia din tr'insele. Credemu, ca i a si succesu, pentru ca denumindu pe presidele tribunalulu districtuale din Fagarasiu Petru Piposiu — romanu gr. or. — de primulu seu secretariu; primindu de secretariu alu doilea pe baronulu Franciscu Fillenbaum — sasu-germanu — denumitu inca in 15 ale lunei curente de secretariu; si pentru alu treilea postu de secretariu pe asesorulu si judele singuraticu Ludovicu Benedek — unguru reformatu, — apoi de directoru pe consultorulu o. r. Ioane Baka — unguru rom. cat., — de primulu adjunctu seu archivariu pe oficialulu de tribunalulu superioru din Sabiiu Carolu Hartmann — sasu evang. luth., de alu doilea adjunctu seu protocolistu pe cancelistulu presidialu dela Gubernulu transilvanu Dimitrie Lemenyi — romanu gr. cat., — apoi conferendu primulu postu de cancelistu unui sasu, si adica c. r. locotenente Christianu Rössler, alu doilea postu cancelistulu regiu gubernialu Carolu Pintye, unui individu versatu deplinu in limba unгурésca si in cea germana si mai pucinu in cea romanésca, alu treilea postu romanului gr. cat. Iosifu Moga cancelistu la tribunalulu din Turd'a si alu patrulea postu unui unguru anume Michael Horváth, nu remane nici o indoiala, ca pentru respectarea egalei indreptativi a natiuniloru transilvane si a limbiloru lor s'a facutu totu ce s'a potutu.

Gratulamu supremulu tribunalu regiu transilvanu la a-cestea prea frumóse dovedi de simtiu de dreptate si de stricta observare a legiloru patriei! ✦

ROMANIA. Bucuresci. Cu o seriositate rara se apucá ministeriulu de facia a stringe frenel administrarii, ceea ce se vede din mai multe cercularie esite dela min. de interne gen. Florescu, care cu o seriositate militaria si cu o procedere strinsu legala si incepú resolvarea misiunii de min. Sor'a „Tromp. Carpat.“ ne anuntia, ca numitulu min. gen. Florescu a visitatu tóte comisiunile de coloru in oapitala, facundu revisiunile deamenumitulu prin tóte registrele, si facundusi observatiunile; apoi dandule instructiuni le dice: „Domniloru! aveti a face cu mine d'a dreptulu de aci inainte; patrundetive de o singura idea: de adi inainte nu are se se mai iè neci unu feliu de mita, cu neci o forma si sub neci unu velu. V'o spunu inainte, spre a nu mai avé de schimbata neci o vorba.“ — Ne place asemené vorba, candu suntemu convinsi de absolut'a si urgent'a necesitate, care o are astadi Romani'a de a ecsecutá cu strictetia legile cele nóue ale tierei. Unu cerculariu adresatu catra prefecti si altulu catra primarii comuneloru orasianesci caracterisésa asemené seriós'a vointia a ministrulu de a nu mai concede, cá legile se remana litera mórtá. Noi ei dorimu succesu bunu si Romaniei fericire din elu. —

— Diurnalulu „Presse“ din Vien'a primesce incunoscintiarea ca se va infiintiá o comisiune la Constantinopole in caus'a tributulu ce Romani'a detoresce Turciei. Port'a pretinde de la 1853, adeca de 12 ani cate 48 000 galbeni pre anu, sum'a intrega: 576.000. Éra Domnitoriulu Romaniei pretinde de la Turci'a desdaunare pentru daunele ce se fecera in averile romaniloru sub decursulu resbelulu ruso-turoescu, apoi mai pretinde cá Turci'a se dè in posesiunea romaniloru insulele din Dunare. — Diurnalulu numitu continua a face istori'a acestoru insule, ce dau Turciei unu venitu anuale mai multu de 65.000 galbeni. Mai observamu inca ca pe candu Turci'a pretinde de la Romani'a — dupa „Pr.“ — 576.000 de galbeni, Romani'a are se pretinda dela Turci'a numai pentru insule preste 595 000 de galbeni venitu de 9 ani, neconsideranduse aoi si desdaunarile ce Romani'a e in dreptu a le cere, si de securu nu va repasi de la ele. —

Unu răspunsu.

(Continuare din Nru. trecut.)

Mie numi este cunoscuta nici o lege, care se deobliga pe stipendiatii Ramantiani, a sci, si a vorbi limb'a romana, si sum in acea parere, ca nici Red. nici organele sale sunt indreptatite ai sili pe acei teneri, in numele legilor, ori in numele natiunii a vorbi romanesc, cu atatu mai pucinu ai eschide si ai escomunica in contra intentiunii fundatorei din sinulu natiunii, pentrucă dora n'aru sci ori n'aru vorbi romanesc, candu mai in tôte punctele testamentului Ramantianu intre altele calitati eara si eara numai singuru sciinti'a limbei germane, si durere! nicairea sciinti'a limbei romane este prescrisa pentru stipendiatii teneri ai acestei fundatiuni; care lucru cu tôte, ca e durerosu, inse nu e de miratu, pentrucă s'a facutu sub apasarea (presiunea) cercustariloru tempului trecut.

Apoi ce se tiene de sintieminte; acele ale patrunde si ale judeca, e singuru lucru lui Dumnedieu.

Multi romani fóra sciintia esacta a limbei romane, ba chiaru multi neromani cu limba straina, mai multu au folositu natiunii nóstre, decatu multi romani nascuti de origine Traiana, insestrati cu limba oratoria, car'i inse sunt dedati a'si scaimba perulu dupa ventu, si a trece dintr'o turma in alta, ca si oile fara pastoriu, fugu la slatina numai decatu vedindu mai buna pasione si sare — cá din colo. — Eu dela astfelu omeni nu asteptu nici unu bene, pentru patria si natiune, si de aru sparge norii cu gurele loru.

Eu credu: ca si fiulu meu, candu va fi de lipsa in tempulu seu, ori cu limb'a romana, ori cu alta, a buna sama, nu va fi spre reulu natiunii romane. Tempus et nos et vos plura docebit!

Lasati fratiloru, pe fiacare in vóia sa, cu religiunea si nationalitatea! Lasatine libertatea consciintiei, si nu ne siliti: ca-ci lasandune ne vomu apropia, ér' silindune ne vomu sparia si ne vomu departa de voi*), cá de nesce strigoi, chiaru si cá cu germanisarea si ungurisarea!

Legea sila nu ne face, —

Datine dar' si voi pace!

Dealtmintrea nu e adeveratu, ca finlu meu n'ar sci limb'a materna, nici ca nu vre se o scie, póte ca nu o vorbesce asia in floritu, asia podobitu — cá D. Red. si tovaresii lui. — Déca asi fi datoriu, sum in stare a dovedi contrariulu si a combate asemenea defaimari, aratandu: cumca nici draculu nu e asia negru, nici angerulu nu e asia albu de totu, cum elu descriu.

Acelu asertu, insofiatu de colegii fiului meu „ca elu ar' sta gata ai atenta procesu criminalu celui, ce s'ar incumata ai amenti, ca densulu e romanu de origine etc.“ — ala refrunta, este lucru incusatului; — eu fiindu departatu de elu, nu potu afirma, nici nega, ce nu sciu, ce n'am vedutu si n'am auditu; decatu anevóie credu astfelu de scornituri. Decumva inse me vóiu convinge eu dovedi depline, despre acésta dechiartione destulu de nerumagata fiului meu ascrisa, negresitu cu mai aspra pedépsa ilu vóiu refrena, cá ori ce tribunalu sinodale.

Atatu pentru critic'a in privinti'a limbei si nationalitatei.

Ce se atinge de a 2-a calitate prescrisa de D. Red. cá cum acestu stipendiu Ramantianu ar' debui se se dè singuru numai la romani „lipsiti“ se 'mi ertatu a insemna urmatórele:

Testamentul subversante apriatu dispune a) in genere „In incrementum culturae juvenum Transilvaniae, sine discriminine nationis vel religionis“ fara de a pomeni ceva de paupertate.

b) In specie: „Signanter vero in dotationem pauperum juvenum nobilium“ praefreter consanguineorum meorum.“

c) In defectu vero nobilium etiam „pauperioris sortis“ (va se dica: „non nobilium“).

Celelalte criterii si calitati prescrise in privinti'a purtarei morale si a progresului in studii, se ceru pentru toti tenerii, din ori care plasa fara osebite, si fara esceptiune.

Eu pe fiulu meu ilu cugetu alu numera in plasá de midilocu ad b) ai seraciloru tiei nóstre, fiindu elu fara indoiala juvenis nobilis pauper, precum si eu tatalu lui sum si eram de obsce eunoscutu cá unu „szegény nemes ember“ ér' nu cá unu „gazdag nemes.“

Antites'a paupertatei e negresitu bogatiá avutiá, (pauper et dives).

Eu nu am fostu nici ca sum dives ad. bogatu.

*) Ar' fi reu de natiunea aceea, ai carei barbati mai frantasi se ar' speria de gealusi'a nationala a consemeniloru sei séu de zelulu loru nationalu celu netiermuritu séu nesocotitu. Nu asia, fratiloru! ci indreptandu se indreptamu cuventulu adeverolui in cei ce dór' escentrésa, fora a si visa canduva, ca se póte concepe vreuna silnicia importuna, care ne ar' poté scarbi intratata, incatu se intórcemu vreodata dosulu nationalitatii. — Totulu articlului ne indreptatiesee a tiené, ca scriitorulu lui inca este de acésta parere. Apoi timpulu si faptele vindeca ranele. — Red.

Prin acésta nu voiescu a demustra: ca asi fi de totu seracu, si despoiatu de avere, si ca dora n'asi avé pana cea de tôte dilele din darulu lui Dumnedieu, numai atatu voiescu a dice, oa me numeru in clas'a cea seraca a nobililoru, de cari face mentiune Simeone Ramontzai de Ramontza in testamentulu seu.

Eu nu dicu: ca sum omu fara avere, ca-ci lauda lui Dumnedieu! pana acuma inca n'am ajunsu la sapa de lomnu, cá se fiu de totu calificatu in intielesulu articlului cestionatu alu „Concordiei“ pentru stipendiulu Ramantianu.

Dealtmintrea avuti'a e fórté relativa. Póte avé cineva 10—20 fl. pe di, si totusi e lipsitu intr'o casa cu purceii; — póte avé cineva pe anu 2000 fl. si o mosia de 20.000 fl. si totusi e seracu si lipsitu, déca in finea lunei nui remane nemica, numai datorii si conturi, si din mosi'a ingreunata cu dari nu capata nici spesele economice. Ce avuti'a e aceea, care ne tiene totu in stare pasiva? Acésta — durere — e prea bene cunoscuta in tóta tiér'a nóstra, care inse e intru atata seraca si lipsita de bani, incatu de voru mai urma multi ani intregi cá cei de pre urma, vomu se venimu cu ea cu totu la sapa de lemnu.

Asta dora numai aceia nu o sciu, carii siedu in Vien'a si Pest'a plini de bani, si candu tiéra plange, ei scriu article de „lana caprina“, cá si a buna óra candu: „arde satulu si bab'a se péptina.“

Pe scurtu noi plugarii cu averea si mosi'a cam asia suntemu, cá si una negociatoriu vestitu de milionariu, inse plinu de datorii, ale carui spese intrecu venitul curatu, si pasivulu intrece avuti'a lui, si asia atatu cu averea, catu si cu venitul, suntemu mai cu sama in quantitate negativa.

Apoi si aceea se póte, ca tatalu e avutu, si fiulu e lipsitu, déca tatalu e ceva si mai avutu, dar' fiindu ingreunatu cu familia numerósa, si spese extraordinarie, datorii si dari etc. pe longa voi'a cea mai buna, nu ei ajungu la tôte trebuintiele pentru crescerea prunciloru sei. In asta privintia cine ne póte trage la dare de sama, decatu numai singuru Dumnedieu?

Tóte aceste le a sciutu pré bene, in Domnulu repausatulu Simeone Ramontzai, si pentru aceea n'a tiermuritu marginele avutiiei si ale seraciei — conceptelorú acestoru de totu elastice si relative. —

(Va urmá.)

20—1865.

3—3

Esclere de concursu.

In comun'a baiesca Rosi'a, in comitatulu Albei inferioare in Transilvani'a, au devenitu vacanta statiunea de medicu primariu. Cu acésta statiune e impreunata una leafa anuala de 750 fl. v. a., intertentiune de unu calu in sum'a de 120 fl. v. a., bani de cuartiru in sum'a de 100 fl. v. a. si dreptu de pensionare.

Doritorii de a primi acésta statiune au a substerne cererile loru documentate — in cari e a se atesta sciinti'a celoru trei limbi patriotice — pana in finea lunei lui Septembrie 1865 la directiunea fondului comunale baiescu.

Abruda in 6 Ianu 1865.

Dela directiunea fondului comunale baiescu.

INSCIINTIARE.

Subscribulu, care s'au imbucoratu in restempu de 17 ani cá arendatorele Hotelului la „Curtea Mediasului“ de a fi onoratu din partea onoratului publicu cu concurenti'a s'a, are onóre a face onoratului publicu cunoscutu, ca cu inceputulu lunei lui Iuliu a. c. si a arangiatu Hotelulu seu, in cas'a s'a propria in strad'a macelariloru (Fleischergasse) Nr. 18 sub firm'a „Hotelulu Bucuresci“, in care prelunga unu servitiu promptu se afla cele mai bune si effine beuturi si mancari, si care totudeodata e proviedutu cu mai multe odai bine mobilate, cu grajduri bune pentru cai si siopuri pentru trasuri. —

Sabiu in 5 Iuliu 1865.

Savu Lobontiu,

proprietariulu „Hotelului Bucuresci.“

1—3

Prettiurile bucatelorú in piati'a Brasiovului.

(Mesur'a se ia in galet'a de Ardélu, din care doua facu trei mesure austriace.)

Iuliu 28 n. 1865.

Gráu curatu galeta 5 fl. 61 cr., de midilocu 4 fl. 98 cr., amestecatu 4 fl. 20 cr. —

Secara 3 fl. 39 cr., Papusioia (cucurusu) 3 fl. 81 cr., Ordiu 3 fl. 18 cr., Ovesu 2 fl. 31 cr., Cartofi — fl. — cr.

Redactoru respundietoru

JACOBU MURESIANU.

Editiunea: Cu tipariulu lui

JOANNE GÖTT.